

Мр Предраг Поповић*
Миодраг Гајић**

Апстракт: Не може се говорити о правилном схватању и сазнању суштине и циља правне норме, а посебно института, без схватања услова и узрока који су довели до њиховог успостављања. Сви кривично-правни институти вуку своје коријене од давнина. У вези с тим, неопходно је да се сваки институт, па и тешка крађа, прво проучи кроз његов историјски развој. То је и разумљива чињеница без које се не може схватити ни оцијенити мјесто, значај и улога тешке крађе у савременом кривичном законодавству. Један период у развоју људског друштва је и средњи вијек, који је, поред старог вијека, претеча развоја друштва, а самим тим и кривичног права и његових института. У овом раду ће бити приказан начин инкриминације поменутог кривичног дјела у државама средњег вијека.

Кључне ријечи: правна норма, кривично право, средњи вијек, тешка крађа.

УВОД

Кривично дјело тешке крађе има дугу традицију и заузима важно мјесто у правној науци и пракси уопште. Бројност, тежина и друштвена опасност коју представља ово кривично дјело захтијева посебну пажњу науке кривичног права и праксе уопште (Поповић и Гајић, 2015:299). Пошто се наведено дјело односи на покретну имовину која је у државном или приватном власништву, отуда је за ову проблематику и велики интерес друштва. Тај интерес друштва датира још од првобитних људских заједница (Поповић и Вујић, 2015:463). „Настанак државе као организоване форме друштвеног живота доводи до појаве права као средства за заштиту интереса владајуће класе те државе“ (Нешић, 1995:26). Из тог произилази да су криминалитет и кривично право двије историјске друштвене појаве које су нужно повезане и као такве

* *Висока школа унутрашњих послова, Универзитет у Бањој Луци; email: predrag84@yahoo.com.*

** *Јединица за подршку, Бања Лука, email: miodrag1984gajic@hotmail.com.*

имају исти крајњи узрок свог настанка. Кривична дјела представљају за друштво највећу опасност (Мрвић-Петровић, 2009:12). Самим развојем друштва и настанком права, дошло је до детаљнијег сагледавања и прецизнијег одређења кривичних дјела, а самим тим и тешке крађе. За ово кривично дјело се на неки начин може рећи да је старо колико и сама цивилизација. Прве расправе и размишљања о криминалитету уопште налазимо у дјелима античких филозофа Платона и Аристотела, који су се, поред питања друштва и државне организације, бавили и казнама и узроцима криминалитета (Марковић, 2010:56). Поред њих, о криминалитету је говорио и римски филозоф Цицерон, који је сматрао да је један од главних узрока криминалитета некажњавање. Најчешћи, а уједно и најопаснији облик угрожавања имовине јесте криминалитет (Даничић, 2006:691). Дакле, из тог се јасно види база настанка свих наука и научних дисциплина које се баве кривичним дјелима, па и тешком крађом.

Кривично дјело тешка крађа представља изузетно значајан институт кривичног права. То је и разумљиво, из тог разлога, што је овај институт стар готово колико и само друштво, а данас представља једно од најзаступљенијих кривичних дјела у свијету (Поповић и Гајић, 2015:300). У правној историји дуго су присутни различити облици тешке крађе (квалификовани облик крађе). Практично од самог формирања првобитних људских заједница и саме државе, као и касније у државама средњег вијека, штити се имовина као њихов значајан фактор. Због тога се често каже да је ово кривично дјело старо колико и сама цивилизација. Овај институт је кроз историју доживљавао различите промјене. Он се у почетку стидљиво појављивао уз кривично дјело крађе, без свог јасног идентитета, а развио се до једног сасвим модерног, у потпуности самосталног института у садашњем кривичном законодавству, који има значајну примјену у савременом свијету. Дакле, да би се дошло до једног модерног института тешке крађе морао је проћи извјестан период развоја људског друштва од његовог почетка па све до данас. У средњем вијеку, као и у периоду првобитних људских заједница, нека од кривичних дјела против покретне имовине била су заступљена у великој мјери, а за нека се до тад није ни знало. То је и разумљиво, јер је степен друштвеног развоја био на знатно нижем нивоу него данас. Тако се у том периоду у одредбама старих законика, баш из претходно наведених разлога, за тешку крађу није знало, тј. она није била самостални институт, пошто је садржавана у оквиру крађе. То значи да су унутар крађе обухваћени неки модерни облици тешке крађе. Такође, у различитим периодима су постојале и различите санкције. На примјер, уколико би неко украо у другој држави по други пут, према византијском закону Еклоги, њему би се сјекла рука, и сл. У овом раду ћемо приказати како се ово кривично дјело инкриминисало у средњем вијеку, тачније, у државама које су

обилежиле средњи вијек и које представљају претечу развоја модерног друштва. Државе које су обилежиле средњи вијек биле су: Франачка држава, Византија, Арабија, Руско царство, средњовјековна Њемачка итд. Ове државе су имале своје законе којима су се штитили њихови интереси и интереси њиховог народа.

СРЕДЊИ ВИЈЕК

Трајање средњег вијека изазива низ недоумица, што није везано за његов почетак, који је у принципу обилежен V вијеком нове ере, односно падом Западног римског царства, већ за његов крај. Припадници марксистичке школе ово раздобље везују за феудални период, гдје разликују рани феудализам (од V до X, односно у неким земљама, прије свега словенским до XII вијека и карактерише га патримонијална држава), развијени феудализам (од X до XV вијека, а одређује га сталешка монархија) и позни феудализам (од XVI до XVIII вијека, чија је главна карактеристика апсолутна монархија). Ипак, поред свега тога, постоје аргументи који иду у прилог чињеници да се средњи вијек завршава знатно прије XVIII вијека. Дакле, већ од XV вијека дешавају се велики догађаји који мијењају историју цијелога свијета, а то су пропаст Византије и велика географска и техничка открића. Даље, сам XVI вијек нуди велику реформацију, те се у том вијеку дешава прва грађанска Низоземска револуција. Проналазак барута је значајно техничко откриће које је допринијело развоју војске, за разлику од ранијих и примитивнијих начина ратовања, а све то уз контролу снажних монарха. Све ово, узимајући у обзир индустријску револуцију и низ других промјена, прије свега у сфери науке и културе, представља прекретницу за појаву нове епохе у историји човјечанства (Даниловић и Станојевић, 1987:143). Иако су ријетки закони који дефинишу кривично дјело крађе, за крађу, као самостално кривично дјело, све чешће се прописује казна. То значи да се ово дјело у све мањем обиму регулише нормама обичајног права. „Неретки су покушаји да се регулише појам крађе кроз кажњавање за крађу свих покретних ствари које могу бити предмет крађе. Тешка крађа се углавном још увек не препознаје као засебно кривично дело, мада се за различите облике крађе предвиђају различите казне“ (Трешњев, 2005:14).

ИНКРИМИНАЦИЈА ТЕШКЕ КРАЂЕ У ДРЖАВАМА СРЕДЊЕГ ВИЈЕКА

Државе средњег вијека које су имале велики утицај на развој права уопште су: Франачка држава, Византија, Арабија, Руско царство,

средњовјековна Њемачка, итд. Ту су настали многи законици, као што су: Салијски закон, Еклога, Земљораднички закон, Руска правда, Каролина, те многи други.

На исти начин као и друге германске државе, настала је и Франачка држава. Франци су били једно од германских племена које се спомиње већ у III вијеку нове ере, гдје су у вријеме велике сеобе народа продрли у област римске провинције Галије, на територију која одговара дијеловима данашње Француске и јужним дијеловима данашње Њемачке, све до Швајцарске. Као освајачи, Франци су били слободно становништво које се махом бавило пољопривредом (Шаркић, 1999:127). У доба освајања римске државе, Франци су се налазили у војној демократији, односно у савезу племена. Пошто су ту имали водећу улогу, велики утицај су имали на интензиван процес раслојавања родовског друштва. Највећи процват Франачке државе био је за вријеме владавине Карла Великог (768-814). Касније, након смрти Карловог насљедника Лудвига Побожног, Верденским уговором Франачка држава је подијељена, гдје ће се западнофраначко подручје развијати као Француска, а источнофраначко подручје као Њемачка. Може се рећи да је ту заступљено право које је важило на територији Франачке, али се не може говорити о "франачком праву". Из тог произилази да је ријеч о етничком шаренилу и јаком племенском партикуларизму овог простора. Свако племе је имало своје обичаје и правила којих се придржавло. Специфично својство тих варварских закона било је да се нису односили на једну одређену територију (нпр. Франку се судило по франачком, Аламану по аламанском, Бургунду по бургундском, Римљанину по римском закону итд.). Такође, оно што је овдје карактеристично, јесте не само да се у ово доба није помишљало да се уједначе закони освајачких народа, него ни побједник није тежио да постане законодавац побијеђеном народу. Тако су дјеца слиједила закон свога оца, жене закон свога мужа, удовице су се враћале под властити закон, а ослобођеници су се држали закона свога господара. „Основни правни извори јесу збирке обичајног права племена која су улазила у састав Франачке, *leges barbarorum* и државни прописи које су издавали франачки владари“ (Трешњев, 2005:16). Најпознатији закони су: Визиготски (најстарији међу варварским законима, састављен је 475. године), Бургундски, Салијски (ова два се везују за крај V и почетак VI вијека) и Рипурски закон (везује се за почетак VI вијека).

Настанак првобитне верзије зборника обичајног права салијских Франака везује се за владавину Клодвика, првог франачког краља. Поменути зборник је написан на исквареном латинском језику, са мноштвом уметнутих франачких ријечи и израза, а састојао се од 65 чланова. Пречишћени текст из доба Карла Великог имао је седамдесет чланова, а садржавао је претежно норме кривичног права и неупоредиво мање одредби стварног, облигационог, брачног, породичног, насљедног

и процесног права. Малољетни учиниоци кривичних дјела узраста до дванаест година по Салијском закону нису подлијегали кривичној одговорности, што није увијек искључивало одговорност њихових старатеља. Међутим, робови су увијек лично били одговорни за своја дјела (убиство, силовање или крађу) и могли су бити кажњени шибањем, ушкопљењем и смртном казном. Веома су занимљиве бројне одредбе Салијског закона које се односе на крађу, те се из њих јасно види живот Франака (земљорадња, сточарство, лов, риболов, занати и сл.). Уопштено посматрајући, крађа је кажњавана новчаном казном чија је висина зависила од разноврсних околности које су детаљно описане у законском тексту. Крађа код куће кажњавала се строже од крађе ван куће, провална крађа се сматрала опаснијом од просте крађе, а крађа коју би извршио роб повлачила је још и двадесет удараца бичем, па и ушкопљење (Николић, 1997:181). Из свега овога јасно се види да је Салијски закон један од првих писаних правних извора који је унио комплетно обичајно право везано за крађу. Овдје се такође прави степеновање друштвене опасности која одређује казну (нпр. код крађе свиња: ако неко украде сисанче, и то му буде доказано, пресудило би му се да мора да плати сто двадесет динара, што износи три солида или ако би неко украо крмачу са свом прасади, пресудило би му се да плати двјесто осамдесет динара, што износи седам солида итд.). Салијски закон је предвиђао: крађу свиња, говеда, оваца, коза, паса, птица, пчела, затим, предвиђао је одредбе о покраденим робовима и неслободним лицима, о крађама и провалама слободних људи, о крађама и провалама робова, о крађи чамаца, о крађама у млину, о крађи лова, о крађи коња и кобила, о пљачкању лешева, о отимању из туђе руке, итд. За све ове крађе предвиђане су различите казне, које су зависиле од степена друштвене опасности.

Источно римско царство, које је успјело да се одупре варварским нападима из времена Сеобе народа и надживи Западно царство за готово хиљаду година, називамо Византија, а она је такође имала велики утицај у развоју друштва (Шаркић, 1999:110). Подјела Римске империје на западну и источну половину догодила се 395. године (Теодосијевом подјелом). Иако је тада у формалном смислу постојало њихово јединство, већ се могло говорити о двјема засебним државама. Након пропасти Западног римског царства 476. године, Источно је формално постало једини насљедник велике римске империје. Назив Византија почео је да се употребљава тек у XVI вијеку, онда када Источно римско царство више није ни постојало. Ријеч Византија потиче од грчке варошице Византиона која се налазила на мјесту гдје је Константин Велики 330. године изградио нову велелепну престоницу, коју су Словени прозвали Цариград, а Турци, када су га освојили 1453. године - Стамбол (Истамбул). Сагледавањем византијског права у општем смислу, треба имати у виду чињеницу да се уз свјетовно све више развијало и црквено право. Црква

је имала велики утицај у обликовању свјетовног права током цијелог трајања Византијског царства. Формални извори права углавном су били исти, а то су: закони *nomoi* и царске конституције *novae* (оне допуњују или мијењају неке раније правне прописе, озакоњују неке правне обичаје и забрањују поједине појаве у друштвеним односима које је централна власт сматрала опасним). Недуго затим, њима се придружују *nomokanoni* (свјетовна и црквена правила) и повеље (права и правила дата црквама). Византијско царство је имало мноштво правних извора, од којих су најпознатији: Еклога и Земљораднички закон, а поред њих се спомињу Поморски закон, Прохирон, Епанагога, Василике и др.

Еклогу је донио византијски владар Лав III и она спада у групу закона коју су донијели владари из династије Иконобораца. То је кратак и прецизан закон гдје су унијете одредбе Јустинијанове кодификације и обичајног права, а садржи кратке одредбе из брачног, насљедног, кривичног права, судског поступка и др. Овај закон се примјењивао и ван граница Византије. Доласком македонске династије, укинута су закони царева Иконобораца, међу њима и Еклога. Међутим, и поред свега тога, она се и даље примјењивала. Даље, Еклога садржи доста нових прописа, који су одраз промјењених друштвено-економских (феудалних) односа (Кандић, 1988:160). Она спада у ред закона који први спомињу крађу као општи институт, гдје је и санкционише. Еклога у својим одјељцима има низ одредаба које се односе на крађу. Тако је у одјељку XVII-11 предвиђено да се онај ко краде у другим државама по први пут, ако је слободан и имућан, осуђује да врати украдено и још дуплу вриједност украденог, а ако то ради по други пут, њему ће се одсјећи рука. Оно што је овдје специфично јесте то да овај члан предвиђа тежи облик крађе, а то је крађа у поврату, гдје се види да је за тај облик предвиђена знатно тежа казна (одсјецање руке). Даље, овдје је предвиђена и шумска крађа која је поистовјећена са паљењем шума. Ту се предвиђа да је онај који убаца ватру у туђу шуму или који је у њој оборио дрво дужан да плати новчану казну у дуплом износу (XVII-20). Овдје се такође види доминантност робовласничких односа, јер је предвиђено да уколико би неко крао или продавао слободног човјека, био би подвргнут одсијецању руке (XVII-20). Исто тако, уколико би неко завео, украо или утајило туђег роба, тај би се осудио на враћање тог истог роба или неког другог његовом господару или на накнаду његове вриједности.

Земљорадничким законом се у највећој мјери уређују аграрни и други односи слободних сељака у сеоским општинама. Над њима се, углавном, примјењују норме грађанског и кривичног права. Период његовог настанка је споран. Највећи број датирања се креће од краја VII до средине VIII вијека. Неки правни историчари га сматрају „словенским законом“, тј. законом који је многа рјешења преузео из словенског обичајног права. То је и разумљиво, јер је донијет за вријеме великих

демографских промјена у Византији. Овдје су углавном предвиђене крађе везане за земљорадњу и сточарство, што се може видјети илустрацијом само неких од мноштва чланова овог закона који регулишу област крађе. Тако, овај закон предвиђа да уколико земљорадник за вријеме орања украде лопату или мотику, па се то касније утврди, он је дужан да сваки дан употребе плати по дванаест волова. Исто тако важило је за оног ко за вријеме калемерских радова украде калемар, или за вријеме жетве срп или за вријеме сјече шума сјекиру (члан 22). Уколико би се дешавало да чувар воћњака краде на мјесту гдје обавља посао, њему би се одузимала зарада и он би се јако ишибао (члан 33). Ако би се десило да се најамни пастир ухвати како потајно од власника музе његову стоку и продаје млијеко, он би се ишибао, те би му се одузела зарада (члан 34). Када би се неко ухватио да краде туђу сламу, он би је морао вратити у двострукој количини (члан 35). Уколико би неко украо бика или магарца, па га ухвати у томе, дужан је био да стоку врати, као и зараду коју је коришћењем стоке зарадио (члан 41). Ако би неко у намјери да украде бика из стада отјерао стадо, а оно тада буде растргнуто од дивљих звијери, тада би се кривац кажњавао осљеplивањем (члан 42).

За развој права и цивилизације уопште, од великог је значаја и Арапски калифат. У старом вијеку, арапска племена нису имала значајну историјску улогу. Међутим, у средњем вијеку, самим обједињавањем арапских племена око пророка Мухамеда и нове религије ислама, створена је велика империја која је загосподарила већим дијелом културног свијета и заузимала територију од Атлантика до границе са Кином. Овдје доминира шеријатско право, које представља један заокружени правни систем, поред римско-византијског, у периоду од VII до XII вијека. Његове норме за муслиманске вјернике имају обиљежје светости. Сматра се да власт долази од Алаха у чије име се изричу судске пресуде. Сам Шеријат важи за муслимане по персоналном принципу, док за немуслимане важе њихова вјерско-обичајна права. У Курану, светој књизи исламских вјерника, предвиђено је само пет кривичних дјела и то: крађа, разбојништво, прељуба, лажна оптужба за прељубу и употреба вина-алкохола. За крађу се кажњавало одсијецањем руке. Настанком Османлијског царства, у правној сфери, дошло је до низа промјена, што се јасно види из чињенице да је султан доносио декрете (кануне), који су постали саставни дио права. Тако је, употребом кануна, шеријатско право допуњавано новим кривичним дјелима (Трешњев, 2005:26).

Руско царство је у пристојној мјери креирало свјетску историјску сцену. Иако су источнословенска племена релативно касно дошла до изражаја, ипак их спомињу арапски и византијски хроничари IX вијека. Тада се сматрало да су Новгород и Кијев најважнији политички и трговачки центри рускословенског свијета, пошто је први био близу Балтичког мора и Скандинавије, а други у близини Црног мора и

Византије (Пантић, 2003:96). У руском праву је до X вијека доминирало обичајно право источнословенских племена. Овдје се као најважнији правни споменик истиче Руска правда.

Збирку закона под називом Руска правда издао је кнез кијевске Русије Јарослав Владимерич Мудри (1019-1054), да би законски утврдио постојеће феудалне односе. Овај зборник представља мјешавину обичајног и византијског права и садржи прописе који штите интересе горњих слојева: кнежева, трговаца и др. Овдје се законски санкционише друштвена неједнакост, својствена феудалном добу. Нажалост, оригинални текст Руске правде није сачуван. „Руска правда има више верзија, које су током изучавања разних преписа пронађених у манастирским и другим архивама, више пута редиговане. Овде је коришћена такозвана трећа редакција Руске правде сачињена према Триоцком препису Мерила Праведног са краја XV века, са варијантама и додацима из других преписа“ (Трешњев, 2005:27). У руским кнежевинама, поред Руске правде, примјењивале су се и кнежевске наредбе које су такође регулисале правни живот у том подручју. Руска правда није имала своје чланове, а сваки нови појам означавао је иницијалом црвене боје. Овај закон садржи мноштво одредаба које обухватају кривично дјело крађе. Ми ћемо на овоме мјесту указати само на неке од њих. Тако, на примјер, уколико би неко крао коње, он би се предавао кнезу да га протјера. Ако би неко украо у амбару, морао би да плати три гривне казне. Када би неко убио лопова у амбару, то би се карактерисало као да је убијен пас. Даље, уколико би неко украо стоку са поља, било да су то овце, козе, свиње, од тога би се узело шездесет куна, а ако је у питању неколико лопова, онда би сваки од њих плаћао по шездесет куна. Када би роб украо коња, онда би његов господар плаћао двије гривне за њега. Ако би неко украо лађу, казнио би се са шездесет куна ако је лађу вратио власнику, а уколико је не би вратио власнику, онда је био дужан да за морску лађу да три гривне, ако је у питању ријечна лађа - такође три гривне, за чамац гривну, а за чун осам куна. За крађу сијена и дрва казна је износила девет куна итд. (Трешњев, 2005:28).

Једна од земаља која такође представља претечу у развоју права и друштва уопште јесте средњовјековна Њемачка држава, која формално носи овај назив од 962. до 1806. године. Она је настала као израз тежње Отона I да направи државу по угледу на идеале Карла Великог о обнови Римске империје, под влашћу једног владара. У средњовјековној Њемачкој дуго није постојао никакав општи правни систем, а земље које су улазиле у састав Њемачког царства примјењивале су своје партикуларно право. Тек крајем XV и почетком XVI вијека стварају се друштвени односи за настанак једног општег права. Његово стварање настаје по угледу на Римско право. Најпознатији кривично-правни споменик ове земље јесте Општењемачки кривични законик познат

као Каролина (*Constitutio criminales Carolina*). Овај законик је настао 1532. године, добио је име по цару Карлу V и представља најзначајнији кривично-правни споменик касног феудализма. У њему су прожета заостала средњовијековна кривично-правна и извјесна напреднија схватања и мјере. „Поред тежње да обједини кривично право, а још више кривични поступак у целој Немачкој, Каролина уводи доста прегледну систематику и прецизне дефиниције кривичноправних појмова (покушај, саучесништво, нехат, урачуљивост, нужна одбрана и сл.) и добро описане дефиниције деликата. У томе је она учинила корак напред, док је у погледу циља кажњавања и бруталности казни још изразито средњовековна“ (Трешњев, 2005:29). Овај законик је имао супсидијарни карактер у односу на кривично право појединих њемачких замаља, али се ипак са сигурношћу може рећи да је његов утицај у даљем развоју ипак био велики све до кривичноправних реформи просвећеног апсолутизма. У Каролини се први пут јасно дефинишу поједини облици крађе као тежи облици, те се издвајају у посебне чланове. Оно што је овдје специфично јесте то да неки од тих облика, као што су крађа извршена проваљивањем и обијањем, и данас представљају радњу тешке крађе, док су поједине радње дуго представљале радњу тешке крађе, као што је крађа светих предмета и сл. Са сигурношћу се може рећи да је овај законик издвојио тешку крађу као засебно кривично дјело. Поред тога, овај законик познаје и друге лакше облике крађе, као што су крађа због истинске глади, крађа ствари мале вриједности итд. У неком члановима овог законика се говорило о најништавнијој тајној крађи; о још тежој, опаснијој крађи извршеној први пут проваљивањем и обијањем; о малолетним крадљивцима; о крађи извршеној због истинске глади; о крађи светих и освећених предмета на освећеним и неосвећеним мјестима итд. Као специфичан примјер крађе која је у суштини истовјетна са неким данашњим облицима тешке крађе (у овој одредби има и мало елемената разбојништва и разбојничке крађе) може послужити одредба која се односи на тежу, опаснију крађу извршену први пут, обијањем и проваљивањем (члан 159.). Овдје је предвиђено да уколико учинилац дању или ноћу обије или провали у нечији стан или оставу или пође у крађу са оружјем у намјери да оног ко му се супротстави рани, таква крађа се сматра опасном, предумишљајном крађом са обијањем или проваљивањем, независно од тога да ли је крађа прва или поновљена, велика или мала и да ли је учинилац до тада или потом примијећен или затечен. При крађи извршеној са оружјем, законодавац наводи да се треба чувати насиља и рањавања, па се стога у овом случају кажњавало вјешањем, водом, вађењем очију, одсијецањем једне руке или неком подобном тешком тјелесном казном.

ЗАКЉУЧАК

Имајући у виду све горе наведено, може се рећи да је кривично дјело тешке крађе старо као и само друштво, те да се у средњем вијеку стидљиво појављивало као кривично дјело крађе. С обзиром на степен развоја људског друштва, на неки начин, то је и разумљиво. Није се могло очекивати да се у том периоду толико развије теорија и пракса кривичног права да се одмах институт тешке крађе издвоји и засебно егзистира од кривичног дјела крађе. Овдје се са сигурношћу може рећи да се крађа у све мањем обиму регулише обичајним правом. Дакле, у овом раду је приказано како се ово кривично дјело инкриминисало у средњем вијеку, тачније, у државама које су обиљежиле средњи вијек и које представљају претечу развоја модерног друштва. Државе које су обиљежиле средњи вијек биле су: Франачка држава, Византија, Арабија, Руско царство, средњовјековна Њемачка и сл. Ове државе су имале своје законе којима су се штитили њихови интереси и интереси њиховог народа. Међутим, иако су ријетки закони који дефинишу кривично дјело крађе, за крађу као самостално кривично дјело се све чешће прописивала казна. У вези с тим, можемо рећи да су веома занимљиве бројне одредбе Салијског закона које се односе на крађу. Дакле, салијски Франци су у поменутом закону предвидјели да је крађа кажњавана новчаном казном чија је висина зависила од разноврсних околности, које су детаљно описане у законском тексту. Нпр. крађа код куће кажњавала се строже од крађе ван куће, провална крађа се сматрала опаснијом од просте крађе, а крађа коју би извршио роб, повлачила је још и двадесет удараца бичем, па и ушкопљење. Даље, у Византијском царству један од закона који предвиђају кривично дјело крађе јесте Еклога. Поменути законик у својим одјељцима има низ одредаба које се односе на крађу. Тако је овдје у једном дијелу предвиђено да се онај ко краде у другим државама по први пут, ако је слободан и имућан, осуђује да врати украдено и још дуплу вриједност украденог, а ако то ради по други пут, њему ће се одсећи рука итд. У Арапском свијету, од великог значаја је шеријатско право. Света књига Куран предвиђа неколико кривичних дјела, између осталих и крађу, за коју се кажњавало одсијецањем руке. Такође, Руска правда обухвата мноштво одредаба које се односе на крађу. Овај средњовјековни руски законик предвиђа, на примјер, да уколико би неко крао коње, он би се предавао кнезу да га протјера или ако би неко украо у амбару, морао би да плати три гривне казне, итд. И најзад, још један закон који има свој значај у покледу дефинисања кривичног дјела крађе јесте Општењемачки кривични законик познат као Каролина. Он је значајан по томе што се овдје први пут јасно дефинишу поједини облици крађе као тежи облици, те се издвајају у посебне чланове. Оно

што је овдје специфично јесте то да неки од тих облика, као што су крађа извршена проваљивањем и обијањем, и данас представљају радњу тешке крађе, док су поједине радње дуго представљале радњу тешке крађе, као што је крађа светих предмета и сл. Са сигурношћу се може рећи да је овај законик издвојио тешку крађу као засебно кривично дјело. На основу свега наведеног, може се рећи да је средњи вијек претеча и једна велика база даљег развоја кривично-правне теорије и праксе уопште.

ЛИТЕРАТУРА

- Даниловић, Ј., Станојевић О. (1987). Текстови из Римског права (Практикум за вјежбе). Београд: Службени лист.
- Даничић, М. (2006). Најчешћи облици угрожавања имовине и лица предузећа, *Безбједност, полиција, грађани*, 2, 691–713.
- Кандић, Љ. (1988). Одабрани извори из опште историје државе и права. Београд: Савремена администрација.
- Марковић И. (2010). Основи криминологије. Бања Лука: Правни факултет.
- Мрвић-Петровић, Н. (2009). Кривично право општи део. Београд: Правни факултет, Универзитет Унион.
- Нешић, Љ. (1995). Кривично право општи и посебни део. Београд: Младост.
- Николић, Д. (1997). Фрагменти правне историје, Ниш: СВЕН.
- Пантић, Д. (2003). Општа правна историја - цивилизације, држава, правни системи и кодификације, Београд;
- Поповић, П., Вујић, Д. (2015). Крађа извршена из мржње с освртом на Републику Српску - проблеми у пракси. *Право и правда*, 1, 463–475.
- Поповић, П., Гајић, М. (2015). Кривично дјело тешке крађе у староме вијеку. *Безбједност, полиција, грађани*, 3-4, 299–313.
- Трешњев, А. (2005). Тешка крађа у теорији и пракси. Београд: Интермекс.
- Шаркић, С. (1999). Општа историја државе и права. Београд: ИП Драганић.

CRIMINAL OFFENSE OF AGGRAVATED THEFT IN THE MIDDLE HISTORY

Mr Predrag Popovic*
Miodrag Gajic**

Abstract: We can not talk about the proper understanding and knowledge of the essence and objective legal norms, in particular institutes, no understanding of the causes and conditions that led to their establishment. All criminal justice institutes draw their roots from ancient times. In this regard, it is necessary that each institute including grand larceny first examine the historical development. It is understandable facts, without which you can not understand even rate a place, role and importance of aggravated theft in modern criminal law. One period in the development of human society is the middle ages, which is next to the old century precursor to the development of society, and therefore the criminal law and its institutions. This paper will show the way criminalization of the offense mentioned in the states of the middle ages.

Keywords: legal norm, criminal law, middle ages, theft.

* Police College, University of Banja Luka; email: predrag84@yahoo.com,

** Support Unit, Banja Luka, email: miodrag1984gajic@hotmail.com.